

(Bono, 1957).

Certament l'acc. 'tenir cura de' solament es documenta en la llengua moderna. Per això hi hagué propensió a creure que *cuidar* i *cuidar-se* amb aquest sentit devien ser també un castellanisme; propensió fomentada pel fet que *cuidado* és un gros castellanisme, que tots hem estat sempre d'acord que calia eliminar, generalitzant l'ús dels equivalents, ben vius, *compte*, *esment*, *cura*; tant o més vius que *cuidado*, o almenys fortament arrelats en la bona llengua de tots els temps.

No hi ha dubte que aquest sentit de *cuidar* és estrany a la llengua medieval; no el trobem fins al *DTol.*, l'any 1640 («deixas lo que importa, *cuydas* lo que poch importa», «*cuyda* de si mateix»), i Lacav. (1695).² El cas és que amb la Renaixença ha entrat plenament en l'ús comú, a totes les regions de la llengua per igual, i en els autors de llenguatge més genuí, fins els més tradicionalistes; car no solament el trobem en un aristòcrata de fi del S. XVIII com Maldà («un dels pares josepets que *cuida* del convent ---», *Coll. B. V.*, 63), sinó en Marian Aguiló: «vaig esser el teu enfermer, dos mesos te *cuidi* i tu no podies descansar si amb enginy filials no't condormia» (c. 1850-70, *Antol. Poët.*, 1975, p. 67); «una altra mà més pura / te regue y *cuyde* —diu-li—, puix jo tinch altre afer», *Atl.* III (p. 116); «se negà a pendre la medicina si no l'hi servia la Sió. —No veus que és a plassa? pren-la, dona: quan tornarà, ja 't *cuydarà*. ella —féu l'Angela afligida», Noller (*Papall.*, 183); «una estona després encara es cridaven, fent-se tornaveu amb les mans: —A veure si el salves, Madalena! —Adéu, Cebriana, i *cuida* bé el gueto. —El gueto --- era el pobre senyor Jeroni, que en rebre la nova --- li havia agafat un tropell que --- el va dur a les portes de la mort», PCoromines (*Silèn.*, § 17, 215, *O. C.*, 88a7).

Ell em deixava llegir els seus originals i em permetia suggerir-li canvis d'estil, però encara que netejador intransigent de «castellanismes» no vaig gosar aquí servir-me del llapis juvenil amb què els hi proposava. I no era solament per totes les raons modernes, que ja coneixia bastant llavors i que aviat m'anaren augmentant els dubtes.

Ja en notes que vaig sotmetre a Fabra l'any 1931 em permetia observar que admetre *descuit*, *descuidadament* i *descuidar-se*, sense límits, com semblava donar-hi peu el *DOrt.*, i prohibir *cuidar(-se)* em deixava capficat. Hi insistia en converses posteriors, i en llargues comunicacions de 1946-7 li recomanava fortament que s'obris la porta a totes les accs. vives de *cuidar* i *descuidar*; ja veurem, en efecte, que *descuit* apareix des del S. XIII, *descuidat* des de Muntaner i al *Pirant*, *descuidat* de --- ja en el S. xv, etc.; però el *DFa.* encara no admet més que el *cuidar* medieval i es tanca davant *descuidar* transitiu. En els anys 1947-8 Fabra dubtava: he vist una llista de modificacions al *DFa.*, escrita per ell, on admetia *descuidar* segons aqueixa proposta, però amb una ratlla damunt (potser passada per ell mateix?); en una carta de l'últim any em parlava de «conversar de tot això així que ens

veurem» (ai! mai més) i en una altra carta del 20-iv-48 em preguntava sobre la correcció d'un llibre «¿us en *cuideu* vós?».

Es clar que també va contribuir a obrir-me els ulls el fet (ignorat de Fabra, de tots els catalans, de la major part dels romanistes i àdhuc de mi fins a 1947) que en castellà *cuidar* en el sentit «suspecte» és... tan estrany al castellà medieval com al català antic, i que no apareix en la llengua veïna fins a escriptors de la segona meitat del S. xvi (Ercilla, Fray Luis, *DCEC* I, 977a49, 977b20), o sigui menys d'un segle abans que entre nosaltres, — qui sap si ni amb aquesta diferència, car el castellà del S. xvi està estudiantíssim, però a penes sabem res de fidedigne del català coetani. I quant a *descuido* i *descuidado*, no els vaig poder registrar fins a 1495, Nebrija, uns 200 anys després que els mots catalans corresponents.

Es clar: el motor més fort en cast. i portuguès (on l'acc. «suspecta» és també genuïna si bé tardana) devia ser la convivència amb *cuidado* (que a penes havia arribat a existir en català, en consonància amb el fet que els abstractes en -ATUS, -ATŪS, romangueren quasi inexistentes en la nostra llengua, on -atge els feia innecessaris, sufix allogen i no castís en cast.-port.). No fóra doncs estrany que el significat modern i innovat s'imposés amb més embranzida en les altres dues llengües hispàniques que en català, però no crec que puguem parlar d'influència castellana.

No negligim el fet que aquest canvi semàntic és una possibilitat oberta pertot: el mateix ll. COGITARE, en escriptors cristians i de la baixa època, apareix com a sinònim de *curare*, *sollicitum esse*; el gr. μέριμνα «anxiós care, sollicitud» és inseparable de μεριμνάω «meditari» 'pensar filosòficament' i té la mateixa etimologia pro-ètnica que el ll. *memor*, *memorare*, scr. *smārati* 'recordar-se', i, d'altra banda, gòt. *maúrnan* 'pendre cura de';³ el fr. *soigner* i *soin* ve de la família de l'a-al. ant. *suona* 'judici, jutjament', *suonen* 'judicar'; en fi el fr. *panser* 'curar una ferida', 'cuidar-se d'un malalt' i el cast. ant. *pensar de algo* o *de alguien* 'cuidar-se'n, pendre'n cura' (d'on el modern *pienso de un caballo*) no són pas un mot diferent de *pensar* 'cogitare'.

Els descendents de COGITARE han pres el sentit de 'tenir cura de' en el Sud d'Itàlia (*cuccetà* a Calàbria, Basilicata i Abruzzi, *ARom.* VII, 465) i es registra alguna tendència en el mateix sentit en parlars occitans (*FEW* II, 842a, 841a, § 5). En lloc de *curar* apareix *cuyrar* en un doc. de 1297, de la nostra cancelleria: «que *cuyren* de aver resposta, aytant con éls pusquen» (Finke, *Acta Ar.* III, 61): em pregunto si no seria que ja llavors hi havia qui usava *cuydar* per 'procurar' i això fóra el resultat d'un encreuament entre els dos; certament *curiar* per *curar* és forma molt repetida en castellà antic, en els Ss. XII-XIII (*DCEC*, s. v. *cura*, 987a35), però ¿no vindria també de *cuirar* per aquest mateix encreuament? (recordeu el fenomen *ir > r̄i* del català occidental, *EntreDL* III, 32, n. 37, i ací *BOIRA*). En conclusió: voto, junt amb Moll (*AlcM*), perquè l'IEC llevi l'entredit que pesa